24/01/2020

Biserica a promovat unitatea, libertatea şi demnitatea poporului român – Patriarhul Daniel

Cuvântul Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, rostit în deschiderea sesiunii solemne de comunicări științifice organizată de Academia Română și Patriarhia Română, cu ocazia aniversării a 161 de ani de la Unirea Principatelor Române, Palatul Patriarhiei, joi, 23 ianuarie 2020.

Biserica a promovat unitatea, libertatea şi demnitatea poporului român
La data de 24 ianuarie 1859, pe Dealul Mitropoliei, Adunarea Electivă a Munteniei, sub președinția Mitropolitului Nifon Rusailă (1850-1875), a votat alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca Domnitor al Ţării Româneşti, după ce, la data de 5 ianuarie 1859, Adunarea Electivă din Moldova, sub președinția Mitropolitului Sofronie Miclescu (1851-1861), a ales același domnitor, realizându-se de facto Unirea Principatelor Române.

Momentul a însemnat încununarea unui întreg proces de deșteptare națională și de cristalizare a ideii de națiune, proces în care Biserica și-a adus o contribuție

esențială. Unirea Principatelor Române a fost susținută de numeroși reprezentanți ai Bisericii: prin ierarhii ei și prin cei mai luminați preoți și monahi, prin egumeni, profesori de seminar, protopopi, teologi etc.

Biserica a contribuit, deopotrivă în Moldova și în Țara Românească, la acest important moment al istoriei noastre. Printre cei mai de seamă susținători ai Unirii s-au numărat, alături de Mitropolitul Nifon Rusailă și Mitropolitul Sofronie Miclescu al Moldovei, arhimandritul Melchisedec Ştefănescu, membru în Divanul Ad-Hoc, arhimandritul Neofit Scriban, care a scris două dintre cele mai importante texte unioniste: Foloasele Unirii Principatelor şi Unirea și neunirea Principatelor.

La 24 ianuarie 1859, Mitropolitul Nifon Rusailă a fost cel care a anunțat alegerea lui Alexandru Ioan Cuza și l-a proclamat Domnitor al Țării Românești. Mulțimea adunată pe Dealul Mitropoliei, precum și în împrejurimi, a fost cuprinsă de o bucurie de nedescris. Bucuria a fost vestită tuturor locuitorilor capitalei de dangătul clopotelor Mitropoliei și al celorlalte biserici, „tot Bucureștiul era în picioare de la Filaret la Dealul Mitropoliei, până la Băneasa”[1], nota un cronicar al vremii.

După unirea celor două Principate, acestea au continuat să aibă fiecare câte o Adunare legislativă. Mitropolitului Nifon Rusailă îi revine meritul de a fi propus, în ședința Adunării legislative a Țării Românești din 14-15 aprilie 1861, unirea celor două Adunări într-una singură.

Astfel, la data de 4 decembrie 1861 au fost desăvârșite toate eforturile realizării depline a unirii Principatelor Moldova şi Ţara Românească, rezultând un singur domnitor, o singură capitală (București), un singur guvern (sub conducerea lui Barbu Catargiu) și o singură Adunare Legislativă sau Parlament. Președinția noului Parlament va fi împărțită de acum înainte între Mitropolitul Nifon Rusailă și Mitropolitul Calinic Miclescu al Moldovei, până când cel dintâi va fi numit Președintele Senatului[2].

Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a făcut multe reforme, unele privind în mod direct Biserica. Unele măsuri luate de el au creat neînțelegeri și nemulțumiri. Având un accentuat spirit reformator, Cuza a dorit să facă unele înnoiri, dar, după propria-i afirmație, el „n-a voit să facă rău Bisericii strămoșești, decât numai bine”[3].

Unirea Principatelor Române a atras după sine și organizarea unitară a structurilor bisericești din toate provinciile românești, sub conducerea Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, confirmat de Alexandru Ioan Cuza prin Legea din 1864[4].

În același timp, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza, alături de ierarhii Sfântului Sinod

al Bisericii din Principatele Române, a făcut mai multe demersuri către Patriarhia Ecumenică pentru obținerea recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române[5].

La 3 decembrie 1864, a fost promulgat Decretul organic pentru înființarea unei autorități sinodale centrale pentru afacerile religiei române, care prevedea, în primul articol, că „Biserica Ortodoxă Română este și rămâne independentă de orice autoritate bisericească străină, întru tot ce privește organizarea și disciplina”[6]. Era cel dintâi pas spre autocefalie. Pentru prima dată în istoria Țărilor Române un text de lege prevedea în mod oficial independența Bisericii Ortodoxe Române.

În data de 11 februarie 1866, după cum se știe, Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost silit să-și părăsească tronul. Dar lupta pentru dobândirea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române a continuat și s-a exprimat limpede în articolul 21 al Constituției statului român, promulgată la 30 iunie 1866 de Domnitorul Carol I (1866-1914), prin care s-a precizat că „Biserica Ortodoxă Română este și rămâne neatârnată de orice chiriarhie străină, păstrându-și însă unitatea cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor” și ea are „o autoritate sinodală centrală pentru reglementarea chestiunilor canonice și disciplinare”[7].

În data de 14 decembrie 1872, a fost promulgată Legea organică a Bisericii Ortodoxe Române, prin care se prevedea autocefalia Bisericii Ortodoxe Române şi se hotăra constituirea Sfântului Sinod, menit „să păstreze unitatea dogmatică și canonică cu Biserica Răsăritului, precum și unitatea administrativă și disciplinară a Bisericii naționale”[8].

Totodată, legea conferea Mitropolitului Ţării Româneşti titlul onorific de Mitropolit Primat al României, fiind și președintele de drept și de fapt al Sfântului Sinod. Această lege a fost urmată apoi de un șir de regulamente menite să asigure poziția de independență a Bisericii noastre.

După încetarea din viață a Mitropolitului Primat Nifon Rusailă, marele Colegiu electoral (Cameră, Senat și Sfântul Sinod), în 31 mai 1875, l-a ales în demnitatea de Arhiepiscop al Bucureștilor, Mitropolit al Ungrovlahiei și Primat al României pe Mitropolitul Calinic Miclescu al Moldovei, fiind înscăunat la 15 iunie, același an[9].

După proclamarea Independenței de stat a României, la data de 9 mai 1877, act consfințit apoi prin jertfele de sânge ale ostașilor români în războiul din 1877-1878 împotriva Imperiului Otoman, autoritatea și prestigiul României independente au crescut în ansamblul statelor europene. În anul 1881, România devine Regat, iar Domnitorul Carol I devine rege. Odată cu prestigiul Regatului României a sporit și

prestigiul Bisericii Ortodoxe Române, încât era necesară și recunoașterea formală a autocefaliei sale, mult timp refuzată de Patriarhia Ecumenică.

La data de 23 noiembrie 1882, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe din Regatul României şi-a asumat un „Act Sinodal”, învestit cu semnăturile tuturor ierarhilor țării și cu sigiliul Sinodului, prin care se susține, cu argumente istorice și teologice, necesitatea recunoașterii autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române[10].

În acest Act Sinodal se trec în revistă legăturile dintre Biserica creștină de pe pământul românesc și Patriarhia Ecumenică, se vorbește despre întemeierea mitropoliilor în Țările Române și se evidențiază modul cum românii au apărat întotdeauna autonomia lor bisericească față de încercările arbitrare ale Constantinopolului de a le încălca: „Patriarhia constantinopolitană nu are nicio supremație asupra Bisericii Române, românii n-au primit botezul și învățătura creștină de la Constantinopol, nici pe întâii lor episcopi. Creștinătatea românilor este mai veche decât chiar existența Constantinopolului”[11], oraş inaugurat în anul 330 de către împăratul Constantin cel Mare.

Însă, abia după 26 de ani de la Unirea Principatelor Române, la 25 aprilie 1885, Patriarhul ecumenic Ioachim al IV-lea (1884-1886), care era mai deschis negocierilor cu ierarhia bisericească și cu autoritățile statului român, a trimis la București Tomosul de Autocefalie al Bisericii Ortodoxe Române[12].

În Tomos se arată că recunoaşterea autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române înseamnă şi recunoaşterea autorității ei canonice, egală cu autoritatea canonică a celorlalte Biserici surori. De aceea, Sinodul Biserici Ortodoxe Române autocefale este numit „Sinod frate în Hristos”.

Autoritatea supremă responsabilă de administrarea sau conducerea unei Biserici autocefale este Sfântul Sinod al acesteia, prezidat de un arhiepiscop, mitropolit sau patriarh. Sfântul Sinod al acestei Biserici nu este subordonat altei autorităţi eclesiale, dar, Sfântul Sinod al unei Biserici autocefale trebuie să exercite această libertate totală de conducere bisericească având conştiinţa responsabilităţii directe în faţa lui Hristos, Capul Bisericii şi Arhiereul Veşnic, după cum se spune în Tomos:

„aşadar după cum am deliberat în Sfântul Sinod, cel de pe lângă noi, al iubiţilor noştri fraţi în Sfântul Duh şi coliturghisitori, declarăm ca Biserica Ortodoxă din România să fie şi să se numească şi să se recunoască de către toţi neatârnată şi autocefală, administrându-se de propriul şi Sfântul său Sinod, având ca preşedinte pe Înaltpreasfinţitul şi Preastimatul Mitropolit al Ungrovlahiei şi Primat al României, cel după vreme, nerecunoscând în propria sa administraţie internă nici o altă

autoritate bisericească, fără numai pe Capul Bisericii Ortodoxe celei una, sfântă, catolică şi apostolică, pe Mântuitorul Dumnezeu-Omul, Care este singura temelie şi piatra cea din capul unghiului, şi întâiul şi supremul şi veşnicul Arhiereu şi Arhipăstor”.

Prin urmare, putem spune că neatârnarea (adică independenţa) sau autocefalia Bisericii Ortodoxe Române faţă de orice autoritate bisericeasca din afară a existat din cele mai vechi timpuri, aşa cum au avut autocefalie de facto şi alte Biserici Ortodoxe în anumite epoci istorice, însă această autocefalie nu era recunoscută oficial de Patriarhia Ecumenică.

În secolul al XIX-lea, autocefalia a fost mai întâi proclamată oficial printr-un decret al autorității de stat la 3 decembrie 1864, apoi de autoritatea bisericească din anul 1872, când s-a constituit Sfântul Sinod canonic al Bisericii Ortodoxe Române. Deci, Patriarhia Ecumenică a fost pusă în faţa unui fapt împlinit, iar actul de recunoaştere a autocefaliei din 25 aprilie 1885 a fost un act formal, o recunoaştere a unei stări de fapt existente deja de multă vreme. În Transilvania, autocefalia Bisericii Ortodoxe Române a fost exprimată prin Statutul Organic al Mitropolitului Andrei Şaguna, din anul 1868.

Aşadar, Biserica românilor ortodocşi din Principatele Române s-a bucurat, încă de la începutul organizării politice a statelor româneşti, de o libertate administrativă egală cu autocefalia. Pe baza condiţiilor naturale geografice, etnice şi istorico-politice în care şi-au desfăşurat activitatea, Mitropoliile din Principatele Române erau de fapt Biserici autocefale, constituite pe baze naţionale, păstrând însă legături dogmatice, canonice şi de cult cu Patriarhia Ecumenică şi cu toate celelalte Biserici Ortodoxe surori.

Anul acesta, 2020, se împlinesc 135 de ani de când Patriarhia Ecumenică din Constantinopol (azi Istanbul) – păstorită pe atunci de Patriarhul Ioachim al IV-lea – a recunoscut, după lungi şi dificile discuții, autocefalia Bisericii Ortodoxe Române. Şi tot în acest an, în luna februarie, se împlinesc 95 de ani de când această Biserica Ortodoxă Română Autocefală a fost ridicată la rangul de Patriarhie în anul 1925.

În concluzie, recunoașterea oficială a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române a fost posibilă numai după Unirea Principatelor Române (în 1859), Independenţa României (în 1877) şi proclamarea României ca Regat (în 1881), iar ridicarea Bisericii Ortodoxe Române la rang de Patriarhie (în 1925) a fost posibilă numai după Marea Unire a tuturor românilor din anul 1918.

Prin toate aceste demersuri ale Statului Român şi ale Bisericii noastre au fost

afirmate libertatea, unitatea şi demnitatea poporului român.

† Daniel

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Note:

[1] Pr. Mircea Păcurariu, „Atitudinea slujitorilor Bisericii Ortodoxe față de actul unirii Principatelor Române” în Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor, Ed. „Cuvântul Vieții”, București, 2009, p. 12 (articol publicat inițial în Biserica Ortodoxă Română, 1967, 1-2, pp. 73-94).

[2] Pr. Constantin Zăvoianu, „Mitropolitul Nifon al Ungrovlahiei și Unirea principatelor”, în Biserica Ortodoxă Română și Unirea Principatelor, Ed. „Cuvântul Vieții”, București, 2009, p. 101.

[3] Pr. Ion Vicovan, „Alexandru Ioan Cuza și reformele bisericești”, în Istoria Bisericii Ortodoxe Române, vol. II, Ed. Trinitas, Iași, 2002, p. 164.

[4] Constantin DRĂGUŞIN, „Legile bisericești ale lui Cuza Vodă şi lupta pentru canonicitate”, în Studii Teologice, 9 (1957), nr. 1-2, pp. 86-103.

[5] Întreaga corespondență a domnitorului Alexandru Ioan Cuza cu Patriarhia Ecumenică de Constantinopol, în limbile greacă și română, se regăsește și în: Joanes Dominicus Mansi, Sacrorum Conciliorum Nova Et Amplisima Colectio, vol. 40, Akademische Druck – U. Verlagsanstalt, Graz, Austria, 1961, pp. 682-684, 686-688, 690-702.

[6] Monitorul Oficial, nr. 273 din 6/19 decembrie 1864, pp. 1297-1298; Ioan M. Bujoreanu, Colecțiune de legiuirile României, vechi și noi, vol. I, partea a 2-a, București, 1873, pp. 1789-1791, în Autocefalia-libertate și demnitate, vol. I, Ed. Basilica, București, 2010, p. 547.

[7] Ioan M. Bujoreanu, Colecțiune de legiuirile României, vechi și noi, vol. I, partea a 2-a, București, 1873, p. 14.

[8] „Legea organică a Bisericii Ortodoxe Române 1872”, în: Biserica Ortodoxă Română, I (1874), nr. 1, p. 82-83.

[9] Arhiva Mitropoliei Ungrovlahiei, dos. 115/1875, f. 3-14; Biserica Ortodoxă Română, II (1875), nr. 9 , pp. 612-623.

[10] Biserica Ortodoxă Română, VII (1883), nr. 7 (iulie), p. 568.

[11] Biserica Ortodoxă Română, VI (1882), nr. 12 (decembrie), pp. 738-757.

[12] Arhiva Sfântului Sinod, dos. 78/1885, f. 21-22; Biserica Ortodoxă Română, IX (1885), nr. 5 (mai), pp. 341-344; Acte privitoare la autocefalia Bisericii Ortodoxe Române, Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, București, 1885, pp. 13-14.

basilica.ro